

ЦІННІСТЬ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Олександр МАРТИНЕНКО

*кандидат філософських наук, докторант,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

АКСІОЛОГІЯ НАУКИ: СТАН, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На початку ХХІ століття аксіологію науки трактували радше як перспективний філософський проект. «На жаль, – пише М. Марчук, – сьогодні ми не можемо сказати, що вона має чітко визначені предмет, об'єкт, завдання, мету, принципи і методи дослідження тощо. У філософських працях, довідниках, енциклопедіях і словниках «аксіологія науки» ще не виокремлюється так, наприклад, як «етика науки», «методологія науки», «логіка науки», «соціологія науки» і т. ін.» [6, с. 102]. Досягненням автора стало теоретичне й методологічне обґрунтування аксіології науки, створення концепції «ціннісного потенціалізму», розробка «сферично-векторної (голографічної) моделі» аксіосфери наукового знання.

С. Лебедев у термінологічному словнику визначив аксіологію науки як розділ філософії науки [3, с. 301]. В оновленій редакції словника він дає таке визначення цієї дисципліни: «розділ філософії науки, предметом якого є дослідження аксіологічних (ціннісних) засад і проблем науки в цілому, окремих наук, а також різних видів наукової діяльності (пізнавальної та практичної)» [4, с. 6-7].

Незважаючи на те, що вивчення цінностей науки залишається важливим завданням сучасного наукознавства, розвиток аксіології науки призупинився. У цьому можна пересвідчитись, відвідавши ресурс «scholar.google.com.ua». Словосполучення «аксіологія науки» в лапках (що означає точний запит) видає 130 назв, тоді як термін «аксіологія» – 5080 (російською мовою – 23400, англійською – 57700). Це дає підстави вважати, що: 1) аксіологія науки присутня у сфері наукових розробок, але розвивається повільними темпами; 2) дискурс філософської теорії цінності популярніший в українському науковому середовищі, хоча помітно відстає від зарубіжного.

Суперечність між скромними успіхами аксіології науки, з одного боку, і зростанням інтересу до вивчення наукових цінностей – з іншого, лише на перший погляд здається незрозумілою. Її цілком можна пояснити, проаналізувавши специфіку кризи філософії науки, що полягає у втраті суб'єктності цієї галузі, розподілу її предметної сфери між суміжними дисциплінами – когнітологією, соціологією, історією та психологією науки [5, с. 68].

Аксіологія науки як структурна частина філософії та методології науки також вразлива перед популярністю мейнстрімових наук соціогуманітарного блоку, які перехоплюють її проблематику. Водночас така оперативність не означає гарантії успіху, формула якого полягає у дисциплінарній конвергенції, використанні найбільш адекватного теоретичного інструментарію для розв'язання того чи того завдання.

Актуальна проблема сьогодення – неясна перспектива зближення наукової та релігійної картин світу. Повернення релігії, постсекуляризм, постсекулярність, як правило, характеризують як «повзучий клерикалізм» [9], «стан світоглядно-ціннісного самовизначення» [2, с. 33], «еклектичний дизайн постколоніальної трансгресії» [7, с. 56], «суспільство, що продовжує секуляризуватися» [1, с. 70] тощо. Проблемою постсекулярності активно займаються майже всі дисципліни соціогуманітарного блоку: соціологія, філософія, теологія, політологія, лінгвістика, культурологія. Такий полілог – усебічний аналіз постсекуляризму засобами різних дисциплін, на думку Дж. Бекфорда, це свідчення не стільки кінця секулярності, скільки невизначеності феномену постсекулярності, тому що «важко змиритися з тим, що секулярність дійшла кінця, а постсекулярність – покращена версія чи вища стадія секулярності» [10, с. 16-17]. На думку Д. Узланера, постсекулярність – це не до кінця визначене поняття: «зростання зацікавленості й навіть своєрідна мода на постсекулярне в жодному разі не свідчить про те, що саме поняття повністю роз'яснене» [8]. Враховуючи складність проблеми, доцільно звернутися до засобів, які нині винесені за дужки наукового дискурсу.

Аксіологія науки – це дисципліна, що має свою оригінальну методологію, володіє достатнім гносеологічним і епістемологічним потенціалом. Незважаючи на те, що вона не актуалізована достатньою мірою в сучасному науковому середовищі, їй цілком під силу розібратись із хитросплетіннями існуючого сценарію зближення науки і релігії, спрогнозувати ймовірний результат такої взаємодії.

Література:

1. Бусова Н. А. Взаимодействие религиозного и светского в постсекулярном обществе. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2014. № 1130. С. 65 – 74
2. Горохолінська І. В. Демаркація секулярного / постсекулярного в сучасній релігійності: філософський та богословський дискурс [Текст]: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.11, 09.00.14 / Київ. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. 2019. 33 с.
3. Лебедев С. А. Философия науки: Словарь основных терминов. Москва: Академический Проект, 2004. 320 с.
4. Лебедев С. А. Философия науки: Терминологический словарь. Москва: Академический Проект, 2011. 269 с.
5. Мартиненко О. П. Епістемологічний релятивізм та теософія А. Пуанкаре. Релігія та Соціум [Міжнародний часопис]. 2019. № 3-4 (35-36). С. 67 – 74.
6. Марчук М. Г. Аксіологічний потенціал наукового знання: поняття, структура, спосіб актуалізації [Текст]: дис... д-ра філос. наук: 09.00.09 / Чернівці. Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. 2002. 436 с.
7. Неклеса А. И. Пришествие постсекулярного мира. Россия реформирующаяся. 2013. №12. С. 42 – 68.
8. Узланер Д. А. Картография постсекулярного. Отечественные записки №1 (52). 2013: веб-сайт. Url: <https://magazines.gorky.media/oz/2013/1> (дата звернення: 27.04.2021).
9. Хабермас Ю. Против «воинствующего атеизма». «Постсекулярное» общество – что это такое? Русский журнал: веб-сайт. Url: <http://www.russ.ru/pole/Protiv-voinstvuyushego-ateizma> (дата звернення: 27.04.2021).
10. Beckford, J. SSSR Presidential Address. Public Religions and the Postsecular: Critical Reflections. Journal for the Scientific Study of Religion. no. 51 (1), 2012.

Світлана ШЕВЧУК

*кандидат філософських наук, доцент,
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Любов КОНДРАТЮК

*кандидат філософських наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ЩОДО ЦІННІСНОЇ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ ВІДНОШЕННЯ ЛЮДИНИ ДО ПРИРОДИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОГО ТИПУ РАЦІОНАЛЬНОСТІ

Сучасність позначена різного роду кризами, у тому числі духовно-моральною та екологічною, які тісно пов'язані. Це час руйнування